

Avdelningen för Kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård
Urban Nylén
urban.nylen@socialstyrelsen.se

Uppdrag att löpande se över och vid behov uppdatera sammanställningen över de identifierade grupperna som löper störst risk att drabbas av särskild allvarlig sjukdomsutveckling vid insjuknande i covid-19 (S2021/00825 delvis)

Regeringens beslut

Socialstyrelsen har den 28 januari fått i uppdrag att löpande se över och vid behov uppdatera sammanställningen över de identifierade grupperna av individer i åldern 18–67 som löper störst risk att drabbas av särskild allvarlig sjukdomsutveckling vid insjuknande i covid-19.

I uppdraget ingår att löpande utifrån aktuellt kunskapsläge och beprövade erfarenheter från hälso- och sjukvården se över och vid behov uppdatera Socialstyrelsens tidigare sammanställning av de grupper som löper störst risk att drabbas av särskild allvarlig sjukdomsutveckling. Uppdateringen kan avse såväl avgränsning som utökning av grupper av individer. Vidare ingår att göra en uppskattning av antalet berörda individer vid eventuella uppdateringar.

Uppdraget ska genomföras i samråd med Folkhälsomyndigheten samt ske i nära samverkan med regionernas nationella system för kunskapsstyrning i hälso- och sjukvård.

En första redovisning har lämnats den 5 februari 2021 om risk vid covid-19 i samband med graviditet. En andra redovisning ska lämnas senast den 26 februari. Uppdraget ska därefter redovisas varannan månad till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Ytterligare redovisning kan bli aktuell i fall ett förändrat kunskapsläge ger anledning till det. Socialstyrelsen ska senast den 31 december 2021 lämna en sammanfattande rapportering till regeringen (Socialdepartementet). Uppdraget kan komma att förlängas med anledning av utvecklingen av covid-19.

Socialstyrelsens bedömning

Med anledning av regeringsuppdraget 2021-01-28 har en översyn inletts av underlaget för sammanställningen av riskfaktorer för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19.

Baserat på en nu genomförd analys av svenska registerdata gör Socialstyrelsen nu bedömningen att kvinnor som får en bekräftad covid-19-infektion under graviditetsveckorna 22 - 36 löper en högre risk än andra kvinnor att föda prematurt. Med hänsyn till inkubationstiden innebär det, att den ökade risken för prematur förlösning och de hälsorisker det ger för barnet, att graviditet under vecka 20-36 (från vecka 20+0 dagar till vecka 36+6 dagar) bör läggas till listan över faktorer som innebär störst risk för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19.

Publicerade vetenskapliga data visar på en påtagligt ökad risk för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19 för individer som har den genetiska varianten Trisomi 21 (Downs syndrom). Socialstyrelsen gör nu därför bedömningen att Trisomi 21 också bör läggas till listan över faktorer som ger störst risk för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19.

Socialstyrelsen föreslår i övrigt att den tidigare sammanställda listan över riskfaktorer för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19 (S2020/03163) kvarstår oförändrad. Förnyad bedömning av listan kommer att göras inom ramen för regeringsuppdraget.

Bakgrund

Socialstyrelsen fick den 14 april 2020 i uppdrag att identifiera de grupper av individer i åldern 18-67 år som löper störst risk att drabbas av särskilt allvarlig sjukdomsutveckling vid insjuknande i covid-19 (S2020/03163). Syftet var att skapa underlag för arbetet med att utforma en modell för ekonomisk ersättning till dem som tillhör en riskgrupp och inte har möjlighet att utföra sitt förvärvsarbete med låg smittrisk. Det material som Socialstyrelsen redovisat har resulterat i förordningen (2020:582) om viss sjukpenning i förebyggande syfte. Något uppdrag att fortlöpande uppdatera underlaget och listan över grupper med särskilt stor risk för allvarlig sjukdom vid covid-19 har myndigheten därefter inte haft.

Mot bakgrund av den ökande erfarenheten från vård och omhändertagande vid covid-19 finns anledning att se över och vid behov uppdatera den tidigare sammanställningen av de grupper som löper störst risk. Regeringen har därför nu gett Socialstyrelsen i uppdrag att löpande se över och vid behov uppdatera sammanställningen över de identifierade grupperna som löper störst risk att drabbas av särskilt allvarlig sjukdomsutveckling vid insjuknande i covid-19.

Bakgrund till identifiering av risk

Benägenheten att drabbas av ett allvarligt sjukdomsförlopp varierar mellan olika individer. Individens konstitution och immunsystemets funktion liksom sjukdomar, andra hälsotillstånd och läkemedelsbehandling kan påverka risken. Detaljer om vilka faktorer som är avgörande för smitta och sjukdomsutveckling vid covid-19 är ännu endast delvis kända.

Med stigande ålder ökar risken för allvarlig sjukdomsutveckling. Fetma och kroniska sjukdomar, och speciellt då samtidig förekomst av flera sjukdomar,

ökar risken för allvarlig sjukdomsutveckling. Hittills identifierade riskfaktorer för allvarlig sjukdom kan dock inte ensamma förklara den stora skillnad som finns mellan individer när det gäller hur de drabbas av sjukdom utan också andra faktorer torde ha betydelse.

Resultat och slutsatser om faktorer som kan öka risken för allvarligt sjukdomsförlopp bygger till största delen på uppgifter om hälsotillstånd och bakgrundsfaktorer på gruppnivå hos dem som drabbats av svår sjukdom vid covid-19. Det ger inte alltid möjlighet att dra säkra slutsatser om enskilda faktorer betydelse och det är ofta oklart om det som iakttas är en samvariation eller ett orsakssamband. Data ger oftast heller inte underlag för att rangordna risker i förhållande till varandra.

Socioekonomiska förhållanden kan påverka risken för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19 men består av faktorer som är svåra att mäta på individnivå och har inte beaktats vid sammanställning av listan med de faktorer som bidrar till allvarligt sjukdomsförlopp.

Behov av sjukhusvård, behov av vård på intensivvårdsavdelning och eventuellt behov av respiratorvård på intensivvårdsavdelning samt död i covid-19 är utfallsmått som används i sammanställningar och publicerade data för att beskriva olika grader av allvarligt sjukdomsförlopp.

I Socialstyrelsens lista över riskfaktorer räknas i första hand behov av sjukhusvård eller död till allvarligt sjukdomsförlopp. När det gäller risk vid covid-19 i samband med graviditet är också prematur förlossning och de hälsorisker det medför för barnet ett utfall som används för att beskriva förekomst av ett allvarligt förlopp.

Risk för allvarlig sjukdomsutveckling eller påverkan på barnet vid covid-19 under pågående graviditet

I sammanställningen i april 2020 av faktorer som kan öka risken för allvarligt sjukdomsförlopp bedömde myndigheten att tillgängliga data inte talade för att covid-19 under pågående graviditet ökar risken. Av den anledningen fördes graviditet i det tidigare uppdraget inte upp på listan över risker.

En förnyad bedömning har nu gjorts av om covid-19 under pågående graviditet innebär en ökad risk för mor eller barn. Analys av aktuella svenska data från graviditetsregistret och smittskyddsanmälningar i SmiNet visar nu att covid-19 i samband med graviditet innebär att risken för prematur förlossning ökar.

Vid analysen har nu hänsyn tagits till i vilken graviditetsvecka kvinnan fick covid-19-infektionen. För kvinnor som fick covid-19-infektion i tidig graviditet (före 13 veckor) sågs inga ogynnsamma effekter. En påtagligt ökad risk för prematur förlossning sågs emellertid hos kvinnor som fick en bekräftad covid-infektion under graviditetsvecka 22-36 (från vecka 22 + 0 dagar till vecka 36 + 6 dagar). För infektion under graviditetsvecka 28-36 var riskökningen för prematur förlossning signifikant. Analysresultaten bekräftar tidigare misstanke om negativ effekt på graviditeten baserad på data från patientregistret.

Resultaten antyder att statistiskt sett kommer en av 35 kvinnor som får en covid-infektion i vecka 22-27 att föda extremt prematurt (före graviditetsvecka 28) på grund av infektionen. Vid infektion i vecka 28-31 kommer en av 70 kvinnor

att föda mycket prematurt (vecka 28-31) och vid infektion i vecka 32-36 kommer en av 13 kvinnor att föda moderat eller sent prematurt (graviditetsvecka 32-36).

Med hänsyn till att inkubationstiden från smittotillfälle till sjukdom är 2-14 dagar (Folkhälsomyndigheten) innebär det, att risken för prematur förlossning ska anses föreligga mellan graviditetsvecka 20 + 0 dagar till graviditetsvecka 36 + 6 dagar.

Kvinnor med BMI över 30 löpte högst risk att föda prematurt vid covid-19-infektion. Det sågs dock inga direkta samband med ålder eller sjukdomstillstånd hos kvinnan före graviditeten, exempelvis hjärtsjukdom, astma eller hypertoni.

Långtidseffekter för barn som föds extremt prematurt eller mycket prematurt kan vara påtagliga, men även en prematur födsel i veckorna 32-36 har visats kunna ge långsiktiga negativa följder för barnen. De individuella riskerna är mindre i jämförelse med dem för barn som föds innan graviditetsvecka 32, men på gruppnivå har kognitiva problem, cerebral pares samt psykologiska och beteendemässiga problem beskrivits i litteraturen [1].

Systematisk granskning och metaanalys visar, att även vid sen prematur födsel (vecka 34-36) kan barnen ha kognitiv påverkan och negativa resultat vid olika pedagogiska åtgärder jämfört med barn födda i fullgången graviditet [2].

Tillgängliga data och bedömningar talar också för att covid-19 under pågående graviditet kan innebära en viss ökning av risken för att den gravida kvinnan behöver sjukhusvård. Ökad förekomst av blodproppar (tromboembolisk sjukdom) har registrerats [3]. Sammanställda och publicerade utländska data talar för att vissa kroniska sjukdomar och andra hälsotillstånd såsom fetma och högt blodtryck kan öka risken för mer allvarlig sjukdomsutveckling vid covid-19 under graviditet [4]. Dessa riskfaktorer överensstämmer med faktorer som ökar risken för allvarligt sjukdomsförlopp också utan graviditet. Data från svenska register antyder en ökad risk för allvarlig sjukdom för den gravida kvinnan men medger inte någon säker slutsats.

Uppskattning av antalet gravida som berörs

Med 110 000 förlossningar per år i Sverige kan det beräknas, att cirka 35 000 kvinnor samtidigt är i graviditetsvecka 20-36.

Risk för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19 för individer som har Trisomi 21 (Downs syndrom)

Med anledning av det aktuella uppdraget att uppdatera listan över riskfaktorer för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19 har en översikt inletts över publicerade rapporter och data kring riskfaktorer för allvarligt sjukdomsförlopp. Ett hälsotillstånd som tydligt kan kopplas till ökad risk har visat sig vara Trisomi 21 (Downs syndrom).

Publicerade resultat visar att individer med Trisomi 21 har en påtagligt högre risk än individer utan Trisomi 21 att vid covid-19 drabbas av ett allvarligt sjukdomsförlopp. Den ökade risken bestod även då hänsyn i beräkningen togs till BMI, förekomst av medfött hjärtfel och kroniska sjukdomar. Sannolikheten för att sjukhusvård krävs var fyrfaldigt ökad och sannolikheten för död vid covid-19

var tiofaldigt ökad [5]. Risken för allvarligt sjukdomsförlopp för dem med Trisomi 21 ökar med stigande ålder och speciellt över 40 års ålder [6].

Uppskattning av antalet berörda individer med Downs syndrom

1-1,5 promille av barn föds med diagnosen, vilket innebär omkring 100-140 barn per år. Det kan uppskattas att mellan 3500 och 5000 individer i Sverige nu har diagnosen. Av dem kan ungefär 2500-3000 individer bedömas vara i åldern 18-67 år.

Samråd

Samråd har skett med:

- Folkhälsomyndigheten
- Nationellt programområde (NPO) Kvinnosjukdomar och förlossning.

Källor

- Graviditetsregistret
- Patientregistret, Socialstyrelsen
- SBU, Upplysningstjänsten på fråga från Socialstyrelsen angående covid-19 vid graviditet
- SmiNet
- Svenska Intensivvårdsregistret
- Svenskt Neonatalt Kvalitetsregister (SNQ)

Referenser

1. Isayama, T, Lewis-Mikhael, A.M., O'Reilly, D, Beyene, J., McDonald, S.D. Health Services Use by Late Preterm and Term Infants From Infancy to Adulthood: A Meta-analysis. *Pediatrics*. 2017; 140(1):e20170266.
2. Chan, E, Leong, P., Malour, R., Quigley, M.A. Long-term cognitive and school outcomes of late-preterm and early-term births: a systematic review. *Child: care, health and development*. 2016; 42:297-312.
3. Servante J., et al. Haemostatic and thrombo-embolic complications in pregnant women with covid-19: a systematic review and critical analysis. *BMC Pregnancy and Childbirth*. 2021.
4. Allotey, J, Stallings, El, Bonet, M. Clinical manifestations, risk factors, and maternal and perinatal outcomes of coronavirus disease 2019 in pregnancy: living systematic review and meta-analysis. *BMJ*. 2020; 370(m3320).
5. Kieran Clif, Aea. COVID-19 Mortality Risk in Down Syndrome: Results From a Cohort Study Of 8 Million Adults. *Ann Intern Med*. 2020:M20-4986.
6. Hüls, A, Costa, ACS, Dierssen, M, Baksh, RA, Bargagna, S, Baumer, NT, et al. An international survey on the impact of COVID-19 in individuals with Down syndrome. *medRxiv : the preprint server for health sciences*. 2020.